

Motion till riksdagen 2009/10:K253

av Staffan Danielsson och Jörgen Johansson (c)

Översyn av den svenska modellen

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en översyn av den svenska förvaltningsmodellen med oberoende myndigheter.

Motivering

Vi föreslog förra året att regeringen borde göra en översyn av grundprincipen i det svenska förvaltningsystemet, med förment ”oberoende” myndigheter under regeringen. Även året dessförinnan, 2007, föreslog vi detta.

Många av de utredningar som gjorts genom åren har visat på att en starkare styrning av myndighetssfären från regeringen egentligen kunde vara rimligt. Det finns ofta en gråzon mellan regeringen och myndigheterna där oklarheter råder om vem som egentligen drivit fram besluten och har ansvaret. Just detta att ansvaret kan hamna mellan stolarna och skjutas fram och tillbaka mellan regeringen eller ansvarig minister och myndigheten är inte bra.

Den svenska modellen bygger på att det går att dra en gräns mellan politiska beslut och förvaltningsbeslut. Myndigheterna följer givetvis gällande lagar men får också sina förordningar, sina pengaanslag och olika direktiv från regeringen, som också utser generaldirektör.

De olika departementen har utöver de långt gående styrningsinstrumenten enligt ovan också ständigt löpande kontakter på alla nivåer med myndigheterna, dagligen och stundligen.

Myndigheterna och generaldirektören befinner sig således i en stark beroendeställning till regeringen i en rad viktiga avseenden.

Den vanliga alternativa förvaltningsmodellen i Europa och sannolikt världen är att departement och myndigheter finns i samlade ministerier, med ansvarig minister som chef och med ett tydligt och klart ansvar för hela verksamheten.

Fel! Okänt namn på

Utöver den oklara ansvarsfördelningen som kan uppstå i den svenska modellen är det därtill så att myndigheterna besitter en mycket stor kunskap i sakfrågorna samtidigt som myndigheternas ledning ofta har väsentligt längre tjänstgöringstider än ministrarna. Detta gör att tjänstemannainflytandet över hur politiken och dess tillämpning utformas ofta kan vara mycket starkt, samtidigt som det formellt är regeringen som har det övergripande ansvaret.

Vi redovisade i vår motion år 2007 hur denna fråga utretts och diskuterats under 1800- och 1900-talen. Förvaltningsutredningen i början av 1980-talet ansåg att det egentligen inte fanns så starkt stöd för tudelningen mellan regering och myndigheter i vare sig den gamla eller nya regeringsformen. Man ansåg att den uppdelning som förstärktes under 1800-talet inte var ett resultat av någon i grundlagen förankrad strävan efter maktindelning utan snarare en följd av det vankelmod som präglade seklets förvaltningsreformer.

Och vi redovisade även hur Sveriges EU-medlemskap har inneburit mycket samarbete och gemensamma beslut på olika nivåer inom EU, där det nödvändiga samarbetet mellan regering och myndigheter kan ge upphov till dubbelarbete, oklara handlingslinjer vid vissa tillfällen och långsamma beslutsvägar. Andra länder med starkare och tydligare samordning inom sina ministerier kan här ha ett försteg, och någon stor förståelse för den svenska modellens funktionssätt finns inte.

Konstitutionsutskottet avstyrkte i följd vår motion med hänvisning till olika utredningar som behandlar dessa frågor. Ingen av dessa analyserar dock den grundläggande ansvarsuppdelningen mellan regeringen och myndigheterna som vi menar bör ifrågasättas utifrån dagens verklighet och Sveriges internationella samarbeten. Vi menar att det har ett värde att regeringen vidgar sina analyser i sitt pågående beredningsarbete och önskar att riksdagen ger regeringen detta till känna.

I sin behandling av vår motion under förra riksdagsåret vägrade återigen konstitutionsutskottet att ta upp den till sakbehandling och avstyrkte den i klump med helt andra motioner i ett s.k. förenklat förfarande.

Vi menar att KU inte visar vår mycket allvarligt menade motion någon respekt. Riksdagens motionsinstitut är ett mycket viktigt redskap för riksdagsledamöternas inflytande och påverkan, och det ifrågasätts ibland.

Det är uppenbart att våra förslag till en genomgripande genomlysning av den svenska modellen på detta område inte behandlas i de olika utredningar som KU hänvisar till. Därför är avslagsyrkandet slentrianmässigt och felaktigt, enligt vår uppfattning, och inte ägnat att stärka respekten för riksdagens sätt att behandla motioner.

Vi, som ju inte vet om vi finns kvar i riksdagen om ett år, väcker därför återigen denna mycket allvarligt menade motion, och vi hoppas att konstitutionsutskottet analyserar vår motion och förhoppningsvis ansluter sig till vårt yrkande!

Stockholm den 28 september 2009

Staffan Danielsson (c)

Jörgen Johansson (c)